

PILIEVINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

APSKRITAS STALAS „BŪSIMA EUROPOS SAJUNGOS PARAMA (2007 – 2013): KOKIE LIETUVOS ATEITIES PRIORITETAI?“

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS, 2005 SAUSIO 19 D.

Turinys

<i>Pilielinės visuomenės instituto direktorius</i> Darius Kuolys	2
<i>Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas</i> Artūras Paulauskas	3
<i>Finansų ministras</i> Algirdas Butkevičius	5
<i>Respublikos Prezidento patarėjas</i> Dr. Ramūnas Vilpišauskas	14
<i>Žinių ekonomikos forumo tarybos narys</i> Prof. Arvydas Janulaitis	16
<i>VU TSPMI dėstytojas</i> Dr. Klaudijus Maniokas	25
<i>Tėvynės sąjungos pirmininkas/ Seimo opozicijos lyderis</i> Andrius Kubilius	32
<i>Finansų ministerijos sekretorius</i> Rolandas Kriščiūnas	33

Darius Kuolys

Pilietinės visuomenės instituto direktorius

Gerbiamieji,

Pilietinės visuomenės institutas ir Seimo Pirmininkas kviesdami politikus, mokslininkus, pilietinių organizacijų atstovus, ekspertus į diskusiją „Būsima Europos Sąjungos parama (2007 – 2013): kokie Lietuvos ateities prioritetai?“, kelia klausimus: į kokias sritis ir kaip šią paramą Lietuva turėtų nukreipti, kad būtų pasiekta spartesnė krašto pažanga, didesnė visuomenės gerovė? Kokių sprendimų jau šiandien turėtų imtis valstybinės institucijos ir visuomenė, kad būsima parama būtų panaudota efektyviai? Kaip turėtume įvertinti ligšiolinę ES paramos įsisavinimo patirtį, kad ateityje nekartotume dabarties klaidų? Kokią Lietuvą mes norime kurti 2007–2013 m. pasinaudodami Europos Sąjungos parama, kuri per šiuos metus turėtų siekti apie 18 mlrd. 600 mln. litų.

Kaip ES lėšos bus panaudotos, ar Lietuva pasinaudos istorine galimybe pasiekti sparčios pažangos, yra esminiai klausimai, kurie tenka ne vien politikams. Kokių konkrečių nacionalinių tikslų mes sieksime naudodami Europos Sąjungos paramą, kokioms konkrečioms nacionalinėms problemoms spręsti šias lėšas skirsime, pagal kokius kriterijus brėšime prioritetus, kaip juos brėšime – ar tik ministerijų kabinetuose ir diskusijose su Briuseliu, ar plačiai diskutuodami apie valstybės prioritetus ir tardamiesi dėl jų? Sprendimai, kuriuos netrukus priims Vyriausybė, įpareigos ir kitas Vyriausybės laikytis nubrėžto plano iki 2013 metų. Taigi šiuo metu itin svarbu visuomenei, socialiniams partneriams, nevyriausybiniam sektoriui ir skirtingoms politinėms jėgoms tartis dėl ilgalaikės Lietuvos perspektyvos. Šis apskritasis stalas ir skiriamas tam, kad mes, kaip vienos pilietinės bendrijos nariai, padėtume svarstyti, į kokius nacionalinius prioritetus teturime nukreipti ES paramą 2007 – 2013 m.

Artūras Paulauskas

Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas

Labą dieną visiems apskritojo stalo dalyviams. „Būsima Europos Sąjungos parama: kokie Lietuvos prioritetai?“ – tokia šiandien mūsų susitikimo tema. Džiaugiuosi, kad jūs taip dėmesingai palaikote Pilietinės visuomenės instituto ir mano iniciatyvą. Manau, kad nuo jūsų aktyvumo priklausys, kiek produktyviai mes šiandien galėsime padirbėti ir į kuriuos klausimus rasime atsakymus. Leiskite pasakyti keletą žodžių apie tai, kaip aš išvaizduoju dabartinę situaciją.

Šiandien daug kalbama apie europietišką gerovę, kuri turėtų pasiekti kiekvieno lietuvių namus. Daug diskutuojame apie naujus iššūkius, perspektyvas, galimybes, kurioms didelės įtakos turės ir Europos Sąjungos finansinė parama. Lietuvos žmonės su Europos finansine parama sieja dideles viltis – viltis geriau gyventi, viltis greičiau įveikti šalies ekonominį atsilikimą, socialinę atskirtį. Visuomenė itin atidžiai sutelkusi dėmesį stebi Europos Sąjungos lėšų panaudojimo eigą. Manau, tai patvirtinta ir šios dienos susitikimas. Bet kokios neskaidrumo, korupcijos apraiškos panaudojant Europos paramą kelia didelį visuomenės nerimą, nerimą, kad nesugebėsime deramai pasinaudoti šiuo istoriniu šansu, nerimą, kad parama pasinaudos tik stambieji, tik labiausiai išsivystę regionai, o europietiška gerovė daugumai šalies gyventojų tebus tolimesnė vizija.

Prioritetų, kuriems finansuoti bus panaudojamos Europos Sąjungos lėšos, pasirinkimas buvo, yra ir bus itin aktualus ir jautrus klausimas. Šiandien situacija yra kitokia nei tada, kai buvo rengiamas pirmasis Bendrojo programavimo dokumentas. Dabar diskutuodami dėl būsimos Europos Sąjungos paramos 2007–2013 m. prioritetų ir juos svarstydami jau galime remtis ne tik kitų šalių patirtimi, bet ir savo patirtimi, sukaupta panaudojant PHARE, SAPARD, ISPO programas, pirmųjų metų struktūrinius fondus. Norėčiau atkreipti dėmesį, kad būdami visateisiai Europos Sąjungos nariai galime ir privalome ne tik išdėstyti savo poziciją diskutuojant dėl sanglaudos socialinės politikos reglamentų, projektų, dėl strateginės sanglaudos gairių, bet ir siekti, kad Europos Komisijos priimami sprendimai labiausiai atitiktų Lietuvos siekius ir prioritetus.

Socialinės apklausos rodo, kad tarp žmonių nėra bendros nuomonės dėl Europos Sąjungos finansinės paramos prioritetų. Prioritetų reikšmingumo skalę formuoja įvairūs veiksniai: piliečių amžius, socialinis statusas, lytis, pajamų lygis ir kiti veiksniai. Tai, kas vieniems piliečiams atrodo itin aktualu, kitiems mažiau reikšminga. Vyresni žmonės mano, kad daugiausia paramos reikia skirti žemės ūkiui, sveikatos apsaugai, socialinės apsaugos sistemai stiprinti, jaunesni prioritetus teikia žinių ekonomikai, kvalifikacijos kėlimui.

Klabėdamas apie Lietuvos prioritetus, kurie bus finansuojami Europos Sąjungos lėšomis, norėčiau pabrėžti, kad pagrindinis prioritetas yra Lietuvos žmogus, mūsų pilietis, kurį aš matau išsilavinusį, aktyvų, savarankišką, finansiškai pajėgų pasirūpinti savo šeima ir gerove. Be aktyvaus mūsų žmonių dalyvavimo ir jų įtraukimo į prioritetų formavimą negalėsime džiaugtis tikslingu ir efektyviu Europos Sąjungos lėšų panaudojimu. Idėjos, kokybiški projektai, piliečių iniciatyva privalo būti pagrindiniai varikliai siekiant tinkamai pasinaudoti Europos Sąjungos teikiama galimybėmis, o viešumas, skaidrumas, privalo būti pagrindiniai jų įgyvendinimo saugikliai.

Šiandien mes galime paklausti, kiek jie žino apie struktūrinių fondų panaudojimą, galimybes teikti projektus, ir sulauksime daugelio žmonių atsakymo, kad informacijos turi labai nedaug. Tai iššūkių, kuriuos turime įveikti siekdami europietiškos mūsų piliečių gerovės. Negalime ir neturime teisės nuspręsti už žmogų, kokie yra jo prioritetai, tačiau kaip politikai, valstybiškai mąstantys žmonės galime rekomenduoti, siūlyti, argumentuoti, dialogo su visuomene būdu išgryninti valstybės prioritetus.

Esant tokiai situacijai itin reikšmingas vaidmuo tenka mokslo bendruomenei ir politikams. Iš mokslo bendruomenės atstovų tikimės objektyvios ekspertinės paramos vertinant paramos prioritetus, vertinant šių paramos krypčių svarbą. Itin didelė atsakomybė Europos Sąjungos paramos srityje tenka ir politikams. Ir tai nenuostabu, juk galų gale mes priimsime sprendimus dėl Europos Sąjungos paramos prioritetų ir tų prioritetų santykio. Priimdami sprendimus dėl prioritetų mes prisiimsime atsakomybę dėl finansinės paramos panaudojimo, veiksmingumo, tikslingumo ir efektyvumo, todėl suprantama, kodėl

diskusijos dėl Europos Sąjungos paramos prioritetų 2007–2013 m. pradedamos parlamentinės respublikos širdyje – Lietuvos Respublikos Seime.

Man malonu, kad į mūsų kvietimą pradėti plačią diskusiją atsiliepė platus politikų, mokslininkų, visuomenės judėjimų, valstybinių institucijų būrys. Norėčiau, kad formuojant ateinančio laikotarpio paramos prioritetus būtų pasimokyta iš klaidų, kritiškai išanalizuota, įvertinta jau šioje srityje sukaupta parama, bet svarbiausia, kad į diskusiją dėl prioritetų formavimo būtų įtraukti kuo platesni ir įvairesni visuomenės sluoksniai.

Manau, neapsiriksiu siūlydamas apskritojo stalo diskusijos dalyviams kaip paramos prioritetų matą, atskaitos tašką pasirinkti vidurinį visuomenės sluoksnį, kuris šiandien formuojasi, tačiau yra mūsų ateities perspektyva. Padėdami įsitvirtinti viduriniajam šalies sluoksniui greičiau ir efektyviau įgyvendinsime valstybės strateginius tikslus tiek šalies viduje, tiek bendroje Europos Sąjungos šalių šeimoje. Lietuvos visuomenė šiandien turi žinoti, kada gyvensim pagal vidutinio europiečio standartus ir koks bus 2007–2013 m. finansinės paramos programos Lietuvai indėlis, o svarbiausia, koks bus galutinis tikslas.

Ačiū visiems už dėmesį.

Algirdas Butkevičius

Lietuvos Respublikos finansų ministras

Naujas struktūrinės paramos laikotarpis (2007 – 2013)

Labą dieną gerbiamasis Seimo Pirmininke, gerbiamieji Seimo nariai, ministrai ir šių rūmų svečiai.

Pirmiausia norėčiau pasidžiaugti, kad vyksta tokios plačios diskusijos, kurios neseniai buvo ir Prezidentūroje (ir pats Prezidentas V. Adamkus dalyvavo toje diskusijoje). Kiek atsimenu, ta diskusija buvo įvertinta gana teigiamai. Aš manau, kuo daugiau bus tokių diskusijų, tuo mūsų visuomenė turės išsamesnę informaciją, tuo bus geriau, kaip pasakė Seimo Pirmininkas, mūsų Lietuvos gyventojams todėl, kad jie žinos, kaip teikti paraiškas, kaip yra sudaromi strateginiai tikslai, kokie yra numatomi prioritetai ir kaip Vyriausybė ruošiasi artimiausiu metu užsibrėžtus tikslus įgyvendinti. Trumpai norėčiau pristatyti Finansų ministerijos parengtą pranešimą.

Šiuo metu vyksta derybos dėl Europos Sąjungos sanglaudos politikos reformos. Nors šalys narės dar ginčijasi dėl daugelio probleminių klausimų, tačiau pagrindines naujoves galima išvardyti jau dabar. Naujuoju laikotarpiu Europos Sąjungos sanglaudos politikos finansinių instrumentų skaičius mažėja iki trijų: Europos regioninės plėtros fondas, Europos socialinis fondas ir Sanglaudos fondas. Europos žemės ūkio garantijų ir orientavimo fondo, orientavimo dalies ir žuvininkystės finansinių instrumentų finansuojamos sritys perkeliama į bendrąsias žemės ūkio ir žuvininkystės politikas.

Naujo programavimo laikotarpio pagrindiniai bruožai. Strategiškas. Naujuoju periodu Europos Sąjungos struktūrinė parama kaip niekada iki šiol turės prisidėti prie Europos Sąjungos lygių nustatytų plėtros prioritetų įgyvendinimo.

Partnerystė. Turi būti sudarytos visos sąlygos socialiniams ir ekonominiams, taip pat regioniniams partneriams dalyvauti Europos Sąjungos struktūrinės paramos programavimo, įgyvendinimo, priežiūros ir įvertinimo procese.

Valdymo decentralizavimas. Palyginti su dabartiniu laikotarpiu, Europos Komisijos vaidmuo mažėja, daugiau atsakomybės perduodama šalims narėms.

Strategiškas. Nacionaliniai Europos Sąjungos struktūrinės paramos prioritetai turės atitikti tiek Europos Sąjungos prioritetus, išdėstytus Europos Sąjungos strateginiuose dokumentuose, tiek ir nacionalinius prioritetus, išdėstytus Lietuvos teisės aktuose. Tai yra Lisabonos ir Gioteburgo strategijas, Europos užimtumo strategiją, Lietuvos ilgalaikius strateginius dokumentus, t.y. Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją iki 2020 metų, Valstybės ilgalaikės raidos strategiją iki 2015 metų, Ilgalaikę Lietuvos ūkio strategiją iki 2015 metų bei Nacionalinį susitarimą siekiant ekonominės ir socialinės pažangos, kuri pasirašė visos politinės partijos. Visi šie dokumentai nustato ilgalaikės Lietuvos ūkio plėtros prioritetus, su jais buvo derinamas Lietuvos 2004–2006 metų Bendrasis programavimo dokumentas. Atkreiptinas dėmesys, kad struktūrinių fondų paramos programos yra ne tik strateginis dokumentas, bet ir programos įgyvendinimo dokumentas, paremtas realiais finansiniais ištekliais, todėl jame nustatomi siekiai turi būti gerai pasverti ir realiai įgyvendinti.

Naujojo laikotarpio programavimą sudarys trys etapai.

Pirmas. Europos Komisija parengs Bendrijų sanglaudos politikos strategines gaires, yra numatyta, kad jos turi būti parengtos 2005 metų antrąjį pusmetį. Antras. Remiantis šiose gairėse nustatytais prioritetais šalys narės turės parengti nacionalines strategines programas, kuriose nustatys nacionalinės plėtros prioritetus, tai yra numatyta per 2006 metus. Trečias. Nacionalinės strateginės programos pagrindu bus rengiamos sektorių, arba regioninės, veiksmų programos. Irgi 2006 metai. Nors minėtieji etapai turėtų eiti vienas paskui kitą, tačiau, siekdami laiku pasirengti naujojo laikotarpio paramos panaudojimui, programavimo procesą planuojame pradėti anksčiau, preliminariai šių metų vasario mėnesį, nelaukdami, kol Europos Komisija parengs Bendrijų strategines gaires. Nuo 2007 metų sausio 1 dienos šalys narės turi būti pasirengusios naudoti naujojo laikotarpio struktūrinę paramą.

Partnerystė. Siekiant efektyvaus partnerių dalyvavimo, numatoma pasitelkti šias partnerystės formas.

Pirma. Informacijos pateikimas laiku. Tai leidžia visoms suinteresuotoms šalims daugiau sužinoti ir suvokti politikos kryptis ir prioritetus. Bus taikomos tokios priemonės kaip žiniasklaidos pranešimai, vieši susitikimai regionuose, kur būtų organizuojamos klausimų ir atsakymų sesijos apie tai, ką ateityje galės remti Europos Sąjungos struktūrinė parama.

Antra. Mokymasis. Šiuo atveju tikslas būtų gilinti administravime dalyvaujančių institucijų supratimą apie ūkio ir socialinės plėtros programas bei galimus jų sprendimo būdus. Čia numatoma taikyti tokias priemones kaip akademijos atstovų ir kitų atskirų sričių ekspertų įtraukimas. Pavyzdžiui, užsakymas tyrimų ūkio plėtros skatinimo klausimais.

Trečias. Pasikeitimas informacija, kuris apima bendradarbiavimą nustatant klausimus, problemas ir aptariant jų sprendimus. Planuojama naudoti ir tradicines priemones, tai partnerių įtraukimas į dokumentus rengiančias darbo grupes, parengtų dokumentų projektų aptarimas, ir modernius instrumentus, tokius kaip interaktyvūs interneto puslapiai, suteikiantys galimybę virtualioje erdveje aptarti rengiamas strategijas.

Rengiant ateinančio laikotarpio programavimo dokumentus bus orientuojamasi ne tik į partnerių informavimą, bet ir į pasikeitimo informacija aktyvų skatinimą, nuolat analizuojami Bendrojo programavimo dokumentų įgyvendinimo rezultatai. Finansų ministerijos užsakymu jau atliktos studijos dėl bendro nacionalinio finansavimo poreikio kitam programiniam laikotarpiui, dėl sanglaudos politikos reformų poveikio programų skaičiui ir paramos programų struktūrai, suplanuota nauja studija dėl investicijų poreikio vertinimo įvairiuose ūkio sektoriuose.

Artimiausi darbai. Šiuo metu jau baigiamas rengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas dėl naujojo laikotarpio programinio dokumentų rengimo koordinavimo šio nutarimo pagrindu. Bus sudarytas programavimo dokumentų rengimo organizacinis komitetas, užtikrinsiantis darbų viešumą, taip pat šių dokumentų rengimo tarpžinybinė darbo grupė. Į organizacinį komitetą ir į darbo grupę bus įtraukti socialiniai ir ekonominiai, taip pat regioniniai partneriai. Nustatyti investicijų prioritetai bus derinami su Vyriausybe ir Seimu.

Parengti nacionalinę strategiją iki 2006 metų sausio 1 dienos. Kai bus nuspręsta dėl investicijų prioritetų, prasidės nacionalinės strategijos rengimas, skaidrėje yra išdėstyta: darbo grupės parengti projektai, viešai aptarti nacionalinės strategijos projektai, Vyriausybėje patvirtinti strategijos projektai. Finansų ministerija koordinuoja procesą, organizuoja derybas su Europos Komisija. Darbą planuojama organizuoti nuolat informuojant strateginius partnerius ir besikonsultuojant su jais. Tokiam strateginiam dokumentui, kaip ir bet kuriai kitai valstybės strategijai, turi pritarti Vyriausybė. Tačiau po to dokumentas turi būti suderintas su Europos Komisija, tada visi etapai bus įgyvendinti. Parengti veiksmų programas – 2006 metų liepos 1 diena. Nacionalinės strategijos rengimo metu taip pat reikia apsispręsti dėl veiksmų, programų skaičiaus ir turinio. Atsižvelgiant į naujo periodo pokyčius ir esamojo periodo metu įgytą administravimo patirtį, nustatyti atsakingas institucijas. Nustatant struktūrinių fondų administravimo struktūrą bei rengiant paramos suteikimo procedūras bus atsižvelgta į dabartinio laikotarpio patirtį ir siekiama visus dokumentus padaryti kuo paprastesniais, o patį paramos suteikimo procesą – kuo skaidresnį. Veiksmų programų rengimas yra pagrindinis lygmuo, kur turėtų būti organizuojama kuo platesnė partnerystė, nes čia svarstomi praktiniai įgyvendinimo aspektai, ir jie turi būti aptariami su paramos naudotojais.

2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumentų įgyvendinimo rezultatai. Šiuo metu baigėsi pirmasis paraiškų surinkimo ir vertinimo etapas ir jau galima daryti kai kurias išvadas. Jau galima vertinti sektorių, išreikštą lėšų poreikį, kuris liudija apie pasirinktos priemonės aktualumą, ar teisingai pasirinkti programos prioritetai. Kol kas pagal daugumą priemonių pateiktų paraiškų prašomos paramos bendra suma yra kur kas didesnė nei nustatyta maksimali lėšų suma, už kurią 2004 m. buvo galima pasirašyti sutartis, o kai kurių priemonių net didesnė už visą 2004–2006 m. priemonei skirta lėšų sumą. Sektoriais išreikštas lėšų poreikis: gauta 2090 paraiškų, prašomos paramos suma – 3 mlrd. 720 mln. litų. Tai sudaro 89% visų Bendrojo programavimo dokumentų įgyvendinimui skirtų lėšų. Galiu pasakyti, kad dokumente yra numatyta 4 mlrd. 154 mln. litų. Taip pat galima palyginti, kiek jau gauta paraiškų, ir kokia jų dalis jau įvertinta bei yra sudarytos sutartys. Iki 2004 m. pabaigos buvo atrinkti 263 projektai už 924,8 mln. litų, arba

22% visos Bendrojo programavimo dokumentų skirtų lėšų sumos. Ir sudaryta 80 sutarčių už 416,5 mln. Lt, tai yra 10% Bendrojo programavimo dokumentų lėšų.

NAUJO PROGRAMAVIMO LAIKOTARPIO PAGRINDINIAI BRUOŽAI

- Strategiškas
- Partnerystė
- Valdymo decentralizavimas

FINANSŲ MINISTERIJA

STRATEGIŠKUMAS

ES struktūrinės paramos investicijų
prioritetai 2007-2013 m. turės atitikti ES ir
Lietuvos strateginius dokumentus

FINANSŲ MINISTERIJA

VALDYMO DECENTRALIZAVIMAS IR PROGRAMAVIMO ETAPAI

- Bendrijos Sanglaudos politikos gairės - nustatomi Sanglaudos politikos prioritetai ES lygiu.

Rengia Europos Komisija

- Nacionalinė strategija - remiantis Bendrijos gairėmis, nustatomi šalies narės plėtros prioritetai.

Rengia šalys narės, derinama su Europos Komisija

- Operacinės (veiksmų) programos - remiantis nacionaline strategine programa, rengiamos sektorinės arba regioninės veiksmų programos.

Rengia šalys narės

FINANSŲ MINISTERIJA

PARTNERYSTĖ

Partnerių įtraukimo lygiai:

- Strateginis (rengiant nacionalinę strategiją ir nustatant investicijų prioritetus);
- Įgyvendinimo (rengiant veiksmų programas ir pasirenkant strategijos įgyvendinimo priemones).

FINANSŲ MINISTERIJA

RENGIANT 2007-2013 m. PROGRAMAVIMO DOKUMENTUS

- Bus atsižvelgta į BPD rengimo patirtį ir inicijuojamas kuo didesnis partnerių įtraukimas;
- Bus analizuojami BPD įgyvendinimo rezultatai;
- Bus atsižvelgiama į nepriklausomų ekspertų atliktus tyrimus;
- Bus analizuojama naujų ES šalių pirmoji struktūrinių fondų įsisavinimo patirtis.

FINANSŲ MINISTERIJA

ARTIMIAUSI DARBAI

1. Nustatyti investavimo prioritetus (2005 metų liepos 1):

-Finansų ministerijai parengti LRV nutarimo projektą dėl darbo organizavimo;

-sudaryti 2007-2013 m. programavimo dokumentų rengimo **organizacinį komitetą ir darbo grupę;**

-organizuoti investicijų prioritetų viešąjį aptarimą;

FINANSŲ MINISTERIJA

2. Parengti Nacionalinę strategiją (2006 m. sausio 1)

- Darbo grupei parengti projektą;
- Viešai aptarti nacionalinės strategijos projektą;
- Vyriausybei patvirtinti strategijos projektą;
- Finansų ministerijai koordinuoti procesą, organizuoti derybas su Europos Komisija .

FINANSŲ MINISTERIJA

3. Parengti Veiksmų programas (2006 liepos 1 d.)

- Darbo grupei nustatyti veiksmų programų skaičių ir jų rengėjus;
- Vyriausybei patvirtinti programų skaičių ir atsakomybę dėl jų rengimo;
- Rengėjams viešai aptarti su partneriais programų priemones, parengti programas ir suplanuoti jų administravimo struktūras;
- Finansų ministerijai koordinuoti rengimo ir derybų su Europos Komisija procesą.

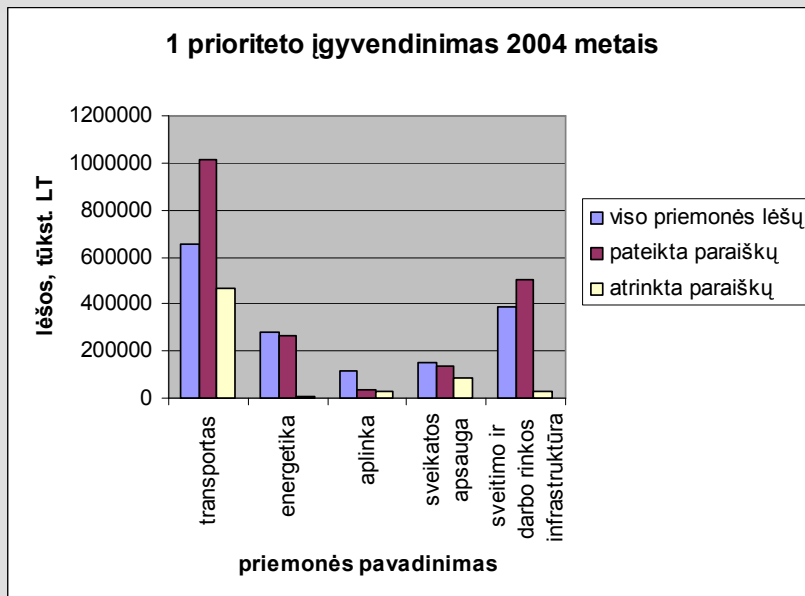
FINANSŲ MINISTERIJA

2004-2006 metų BPD įgyvendinimo rezultatai

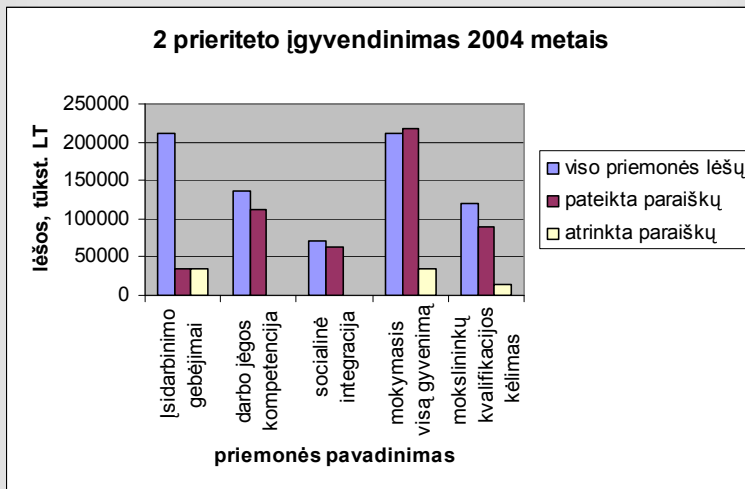
- Įgyvendinimas prasidėjo 2004 metų II ketvirtyje, todėl kol kas vertinimas gali būti labai ribotas ir galimas tokiais aspektais:
- Sektorių išreikštas lėšų poreikis (2090 paraiškų, prašoma paramos suma 3,72 mlrd. Lt – 89 proc. visų BPD lėšų (4.154 mlrd. Lt)),
- Gaunamų projektų kokybė (iš 2090 paraiškų 2004 m. sudaryta 80 sutarčių už 416,5 mln. Lt – 10 proc. visų BPD lėšų)

FINANSŲ MINISTERIJA

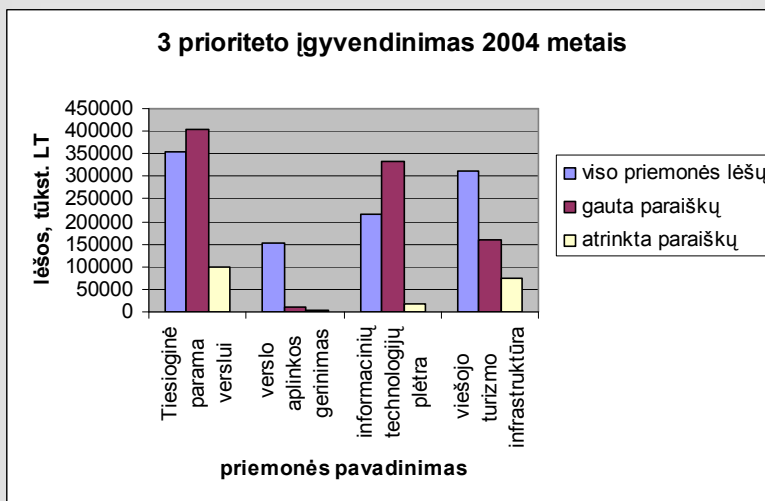
1 prioriteto įgyvendinimas 2004 metais

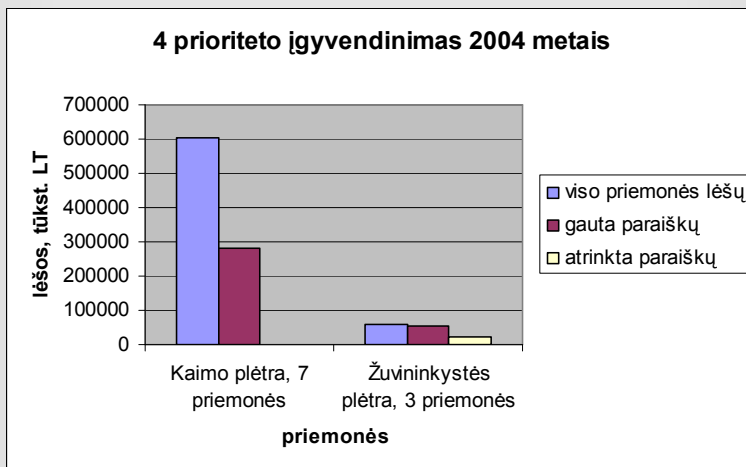
FINANSŲ MINISTERIJA

FINANSŲ MINISTERIJA

FINANSŲ MINISTERIJA

FINANSŲ MINISTERIJA

Dr. Ramūnas Vilpišauskas

Lietuvos Respublikos prezidento patarėjas ekonomikos klausimais

Noriu pateikti keletą savo pastabų apie jau dabar galimas daryti preliminarias išvadas apie tai, kaip vyksta paramos įsisavinimas, ir apie naują finansinę perspektyvą. Mano nuomone, apie tai daugiausia reikia kalbėti ir galvoti, kur ir kaip naudosime lėšas 2007–2013 metais. Nes būtent tuo laiku Lietuva gaus didžiausią finansinę paramą, po to greičiausiai parama mažės tiek dėl galimos Turkijos narystės Europos Sąjungoje ir su tuo susijusių pokyčių, tiek dėl Lietuvos bendrojo vidaus produkto augimo. Bent jau reikia taip tikėtis ir greičiausiai dar kitos finansinės perspektyvos pabaigoje galbūt mes ir viršysime tą 75% Europos Sąjungos vidurkio ribą, virš kurios jau nebeteikiama struktūrinė parama.

Pirma keletas pastabų apie laiko perspektyvą. Kaip jau žinote, šiuo metu mes įsisaviname tas lėšas, kurios buvo susiderėtos derybose dėl narystės Europos Sąjungoje, ir tai yra 2004–2006 m. laikotarpis. Kartu jau vyksta derybos Europos Sąjungoje, maždaug prieš metus Europos Komisija pateikė savo siūlymą, ir nors gruodžio mėnesį šitą klausimą užgožė Turkijos narystė, vis dėlto optimistai tikisi, kad birželio mėnesį jau gali būti pasiektas susitarimas tarp Europos Sąjungos narių dėl esminių derybinių klausimų. Būtent iki birželio vyks intensyviausios derybos. Abejoju, ar jos baigsis birželio mėnesį, gali būti, kad jos tęsis iki gruodžio, ir būtų gerai, jeigu jos pasibaigtų šiais metais.

Toks grafikas, įvertinant tai, jog šiemet ar kitų metų pirmoje pusėje Lietuvoje vėliausiai jau turi būti apsispręsta dėl to, kur bus naudojamos lėšos naujoje finansinėje perspektyvoje, labai smarkiai apriboja mūsų galimybę mokytis iš klaidų dabar įsisavinant Europos Sąjungos lėšas, bet vis dėlto keletą pastebėjimų jau galima daryti arba bent apie tai pradėti kalbėtis. Pirmiausia aš noriu pateikti keletą pastabų dėl procedūrinių dalykų. Tos pastabos grindžiamos tiek mano asmeniniais stebėjimais, tiek diskusijomis su įvairiais šio proceso dalyviais. Pirmiausia galima būtų kalbėti apie šio proceso prognozuojamumą.

Dabar viena iš naujų aktualijų yra Ūkio ministerijos pareiškimas, jog planuojama sustabdyti paraiškų priėmimą. Kol kas aš neturiu pakankamai informacijos, kad galėčiau tai komentuoti, bet pirmas išpūdis susidaro neigiamas. Vis dėlto tai pažeidžia prognozuojamumo principą, nekalbant apie kai kuriuos kitus principus. Motyvas, kuris buvo pateiktas, jog jau gauta daug paraiškų, nėra visiškai įtikinamas. Į tokius atvejus reikia atkreipti dėmesį ir iš to daryti išvadas.

Taip pat kai kas abejoja dėl vertinimo nešališkumo, dėl pačių vertintojų pasirinkimo kriterijų, ar paraiškų vertintojai pasirenkami iš išorės, nepriklausomi vertinimai, ar iš sistemos vidaus. Dėl priskiriamų balų, dėl to, kuriuo etapu įvyksta paraiškų įvertinimas, taip pat yra kritinių pastabų. Manau, iš to taip pat reiktų daryti išvadas galvojant apie naują finansinę perspektyvą.

Galiausiai galima kalbėti ir apie konkurencijos ir motyvacijos iškreipimus, apie kuriuos tokiose diskusijose paprastai vengiama kalbėti. Aš nekartotiu įprastinių argumentų, kad tiems verslo subjektams, kurie negauna paramos, ne tik susidaro prastesnė konkurencinė padėtis, bet ir pats paramos teikimas dažnai iškreipia įmonių motyvaciją.

Pastaruoju metu galima kalbėti apie naują dalyką, t.y. apie spaudimą panaudoti kuo daugiau lėšų. Atrodo, lyg ir natūralus dalykas. Savaime suprantama, kad reikėtų panaudoti kuo daugiau, lyg ir taip atrodytų iš pirmo žvilgsnio. Vis dėlto jau girdejau apie atvejus, kai šis spaudimas skatina skirti lėšas nekritiškai vertinant paraiškų kokybę. Tokiu atveju drįstu teigti, kad geriau panaudoti mažiau, negu bet kaip ir bet kur.

Tai, kad pinigai ateina į Lietuvą, nereiškia, kad jie bus naudingai panaudoti. Manau, apie tai daugiausia būtų galima diskutuoti. Bet toks spaudimas yra ir jis didėja. Mano nuomone, tai yra visiškai akivaizdu. Iš dalies tai yra sveikas dalykas, ypač žiniasklaidos dėmesys yra labai sveikintinas dalykas, čia labai reikia nevyriausybinų organizacijų dėmesio ir jų kontroliuojamojo vaidmens. Bet, kita vertus, kai tai sukuria institucijų norą pasirodyti, jog jos išdalija daug pinigų, abejoju, ar tai turės teigiamą naudą Lietuvos ekonomikos augimui ir visai visuomenei.

Šie dalykai šiemet ir kitų metų pradžioje turėtų būti gerai įvertinti apibrėžiant Lietuvos prioritetus naujoje finansinėje perspektyvoje ir koreguojant lėšų panaudojimo taisykles. Mano nuomone, turėtų būti remiamasi keliais kriterijais.

Pirmiausia – viešieji Lietuvos poreikiai, bendri poreikiai. Čia aš kalbu apie struktūrines reformas. Tuo reiktų vadovautis, derantis su kitomis Europos Sąjungos narėmis ir su Europos Komisija dėl to, kam turėtų būti skiriama didžioji dalis Europos Sąjungos lėšų.

Svarbu kuo mažesni rinkos iškreipimai ir geri administravimo principai. Reikia nepamiršti, jog paramos panaudojimas yra viena iš mūsų viešojo administravimo sričių ir jai, kaip ir visoms kitoms sritims, turėtų būti taikomi geri principai: skaidrumas, prognozuojamumas, reali negavusiųjų apeliacijos galimybė, o ne formali tokia galimybė. Tai, manau, turėtų būti pagrindas kalbant apie naują finansinę perspektyvą.

Aišku, kartu reikia realiai vertinti Europos Sąjungoje vykstančias derybas ir jų jau apibrėžtą struktūrą. Ši struktūra susiformavo anksčiau, toną šiose derybose davė Europos Komisijos pasiūlymas ir tokių šalių kaip Vokietija bei kitų daugiau į Europos Sąjungos biudžetą sumokančių nei gaunančių iš jo reakcija į Komisijos pasiūlymą. Todėl vienas iš pagrindinių derybų objektų šiuo metu yra bendras Europos Sąjungos biudžetas naujoje finansinėje perspektyvoje.

Reikia atkreipti dėmesį į kai kuriuos kitus dalykus, sakykime, 4% taisyklė. Tai yra taisyklė (ji buvo nustatyta 1999 metais), kad šalis negali gauti paramos daugiau nei 4% jos bendrojo vidaus produkto. Dėl šios taisyklės daug diskutuoja ir naujosios narės, bet vis dėlto Lietuva ir kitos naujos narės daugiau reaguoja nei duoda toną derybose dėl naujos finansinės perspektyvos. Čia, deja, sunku ką nors pakeisti. Dar galima bandyti kelti klausimą dėl specifinių Lietuvos ir naujųjų narių poreikių. Aš turiu galvoje struktūrines reformas, tebevykstančias tose srityse, kurios mažiausiai reformuotos iki šiol. Bet reikia realiai vertinti mūsų galimybes Europos Sąjungos darbotvarkėje iškelti naujus klausimus.

Tiesa, Lietuva gali ir turi nuolat akcentuoti specifinius poreikius, dėl kurių buvo suderėta derybose dėl narystės Europos Sąjungoje: pirmiausia Ignalinos atominės elektrinės uždarymą, pasienio kontrolės finansavimą, nuo kurio priklausys mūsų narystė Šengeno erdvėje, tranzito į Kaliningrado sritį finansavimą. Tai iš tikrųjų yra specifiniai Lietuvos poreikiai, jie jau buvo pripažinti ir dėl jų derėtis tikrai yra įmanoma ir reikia. Bet specifiniai poreikiai, kurie susiję su tebevykstančiomis reformomis, mano nuomone, iš tikrųjų yra problematiškiausias klausimas. Būtent tai, o ne visas paramos dydis, apie kurį kol kas daugiausia diskutuojama.

Baigdamas labiausiai norėčiau akcentuoti didesnę decentralizaciją, kuri numatyta naujoje finansinėje perspektyvoje. Faktiškai tai reiškia, jog kiekviena valstybė narė, taip pat ir Lietuva, turės daugiau laisvės nustatydamas, kur gautas lėšas panaudoti. Galima tvirtai sakyti, kad nuo mūsų labai smarkiai, labiau nei dabar, priklausys, kur tos lėšos bus skirtos ir kaip jos bus panaudotos. Lietuvos valstybės institucijų, nevyriausybinė organizacijų, apskritai visos visuomenės sutarimas bus svarbiausias dalykas, nuo kurio priklausys, kaip bus panaudota parama. Aišku, bus bendros gairės, tam tikri apribojimai bus nustatyti Europos Sąjungos lygiu, bet mes turėsime daugiau laisvės tiek kurdami nacionalinę strateginę programą, tiek ir sektorių programas, apie kurias jau kalbėjo ministras. Tam turėtų būti skiriamas didžiausias dėmesys.

Aš, kaip sakiau, siūlau vadovautis tokiais principais, jog lėšos turi būti skiriamos struktūrinėms reformoms, konkrečiai sveikatos apsaugai, švietimui, infrastruktūros projektams, ir mažinamos subsidijos verslui ir ūkininkams.

Prof. Arvydas Janulaitis

Žinių ekonomikos forumo Mokslo komiteto pirmininkas

Ne veltui aš pradėjau nuo šios skaidrės. Aš noriu, kad ji kabėtų visų mūsų politikų, priimančių strateginius sprendimus, kabinetuose. Pirmą kartą Seime aš ją pristaciau 2001 metais. Parlamentarams buvo nuobodu, jie nesiklausė. Praėjo tiek metų, mūsų prašymu Pasaulio bankas atliko mūsų žinių ekonomikos analizę, nurodė didelių tos srities trūkumų. Praėjo beveik 1,5 metų, o valstybė iki šiol jokių veiksmų nesiėmė.

Šie keli sakiniai yra paimti iš metinės analitinės Centrinės žvalgybos valdybos ir JAV Nacionalinės saugumo tarybos ataskaitos, kuri buvo užsakyta Prezidento. 2000 ir 2001 metų riba – kas laukia tų šalių, kurios nesugebės išplėtoti žinių ekonomikos? Man atrodo, jeigu išsiskaitytume, rastume daug požymių, kad mes nespėjame į žinių ekonomikos traukinį. Todėl labai noriu pakviesti visus diskutuojančiuosius visada prisiminti, kad mūsų smulkūs ginčai, interesų gynimas ir t.t. turėtų šį atskaitos tašką: ar mes imamės priemonių, kad tai, kas čia užrašyta, neįvyktų, ar ir toliau gražiais žodžiais pridengiame smulkius interesus arba savo negebėjimus, arba pastangų stoka?

Parodysiu kelias skaidres, kurios buvo pateiktos toje pačioje salėje svarstant Bendrąjį programavimo dokumentą. Tuomet dar Seimo narys, dabar gerbiamasis ministras A. Butkevičius labai idealistiškai ir entuziastingai vertino mūsų pristatymą. Ten buvo atkreiptas dėmesys į prioritetų, skelbiamų visuose strateginiuose dokumentuose ir nacionaliniuose susitarimuose, ir to, kas buvo užprogramuota Bendrajame programavimo dokumente, neatitikimą. Šiandien mes išgirdome, kad tai, kas buvo pasirinkta, buvo teisinga ir kad paraiškų kiekis iš esmės rodo, kad lėšos bus panaudotos. Šiandien ne kartą nuskambėjo, kad tai ne pagrindinis kriterijus, juo labiau kad dalį lėšų teks primokėti ir iš biudžeto.

Čia pateiktas pavyzdys (13 skaidrė), kas atsitinka su šalimis, kurios panaudoja lėšas, tai yra su Portugalija, Ispanija, Graikija, ir tomis šalimis, kurios plėtoja žinių ekonomiką, bendrojo vidaus produkto augimą. Jūs patys matote, kad nuo įstojimo į Europos Sąjungą jos, sakykim, šliaužia. Airija yra dabar pavyzdys visiems. Negaliu garantuoti, bet man ne kartą yra pateikę tokį pavyzdį, kad kai Airija nusprendė dėl pasirinkimo, tai vienas pagrindinių punktų buvo neinvestuoti į kelius, kad tas lėšas reikia panaudoti švietimui, mokslui, inovacijoms ir progresui.

Norėčiau atkreipti gerbiamojo ministro dėmesį į lėšų panaudojimą. Yra seniai žinoma, kad švietimo sistemos, aukštojo mokslo sistemos infrastruktūra jokiū būdu negali užtikrinti gero specialistų rengimo. Kiek mes numatėme iš viso? 42 mln. Dabar čia nuskambėjęs pasakymas, kad nesugebės panaudoti ir parašyti paraiškų aparatūrai pirkti ir to pagrįsti, niekaip neįtikins.

Galiu parodyti Estijos pavyzdį. Aštunta skaidrė rodo, kad iš visų struktūrinių fondų, skirtų bendraisiais programavimo dokumentais, Lietuvos infrastruktūrai tenka 7%, Estijos – 30%. Todėl galiu tvirtinti, kad numatant lėšų paskirstymą nebuvo atsižvelgta į ilgalaikius valstybės prioritetus, deklaruotus Valstybės ilgalaikės plėtros strategijoje bei visų politinių partijų pasirašytame Nacionaliniame susitarimo dokumente. Šis 2 punktas praleidžiamas, nes jau per vėlu, bet akivaizdu, kad Lietuvai išlikusi reali grėsmė likti atsilikusiu kraštu kuriant žinių visuomenę ir plėtojant žinių ekonomiką.

Dabar trumpai dėl žinių ekonomikos, nes kartais painiojama su informacinėmis technologijomis ir kompiuterija. Tai visai kitas dalykas, tai ekonomika, pagrįsta išsilavinusiais, kūrybingais, visą gyvenimą besimokančiais žmonėmis.

Bendrajame programavimo dokumente tie, kurie priėmė sprendimus, pareigos valstybei neįvykdė.. Labiausiai nuvilia pasakymai, kad kai kurioms sritims per daug paskirta, kad parama nebus panaudota. Turima omenyje žmogiškieji resursai ar moksliniai tyrimai. Verslo požiūriu žiūrint, jeigu yra tikslas, yra galimybė gauti tam tikslui įgyvendinti pinigus, tai dedamos visos pastangos, kad tikslas būtų pasiektas, o pinigai yra priemonė. Čia Valstybė neatliko savo uždavinio, nes žinojo, kad reikia vystyti žinių ekonomiką, visur pasirašė ir strategijoje įrašė, žinojo, kad gal dalis žmonių bus nepasirengę rašyti tas paraiškas, todėl jos pareiga buvo išmokyti tuos žmones, skirti tam resursus. Taip, kaip daro verslininkas. Kad pinigus panaudotų, jis, be abejo, samdosi atitinkamus specialistus.

Kas vyksta dabar? Visuose Europos Komisijos reglamentuose yra užrašyta, kad visuomenė, socialiniai partneriai turėtų turėti galimybę matyti, kas vyksta. Pabandykite nors vienos ministerijos puslapyje rasti paraiškų padavimo datą, jų tolesnę eigą ir kuo tas baigiasi. Galima čia prisidengti konfidencialumu, bet paraiškos numerius turbūt galima įdėti, kad bent tas, kas padavė, žinotų, kas vyksta.

Pabaigai norėčiau paaiškinti, kodėl kai kur nėra paraiškų: užkulisiuose, toje pačioje ministerijoje, atvirai skelbiama, kad ta pati įstaiga dviem priemonėms negaus. Todėl viena čia yra deklaruojama, o realus gyvenimas, mūsų paprotinė teisė demonstruoja kita.

Aš noriu tik gero, todėl taip aštriai kalbėjau. Baigdamas dar kartą politikams patarčiau pasikabinti tą pirmąją skaidrę, nes ji vis dėlto yra padaryta rimtų organizacijų. Lietuvoje daug požymių, kad mes esame ne ten. Ačiū už dėmesį.

Grėsmės

- **Šalims, nesugebėsiams vystyti žinių ekonomiką, grės:**

- ūkio sąstingis,
- masinė labiausiai išsivysčiusių žmonių emigracija,
- politinis nestabilumas,
- kultūrinis atsilikimas,
- nusikalstamų struktūrų ir korupcijos įsigalėjimas
(CŽV, NST; JAV)

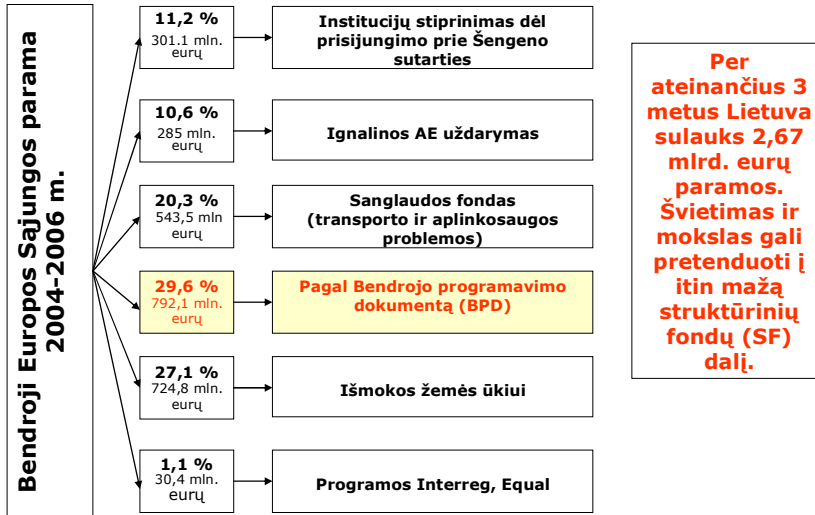
Paradoksai - 1

- Pagal nacionalinio biudžeto dalį, skiriamą švietimui ir aukštajam mokslui, Lietuva užima pirmaujančią vietą pasaulyje,
- Lietuva yra tarp labiausiai atsiliekančių pagal mokslinės veiklos našumą, jos praktinį taikymą bei indėlį į šalies ūkį.

Paradoksai - 2

- **Neracionaliai išpūstas studentų skaičius neatitinka šalies finansinių galimybių:**
 - pagal studentų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojų, Lietuva patenka tarp pirmaujančių pasaulyje
 - pagal vienam studentui skiriamas lėšas Lietuva ženkliai atsilieka nuo daugelio pasaulio valstybių
- **Aukštosios mokyklos sprendžia socialines, o ne specialistų, paruoštų atliepti žinių ekonomikos iššūkius, rengimo problemas.**

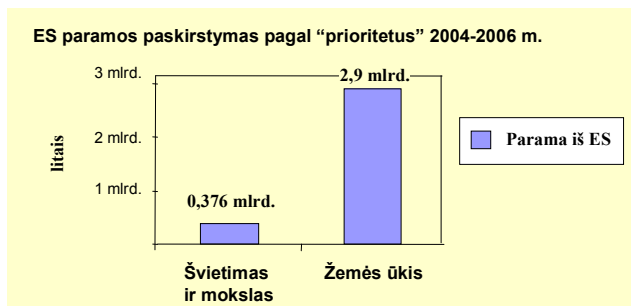
EUROPOS SĄJUNGOS PARAMOS SKIRSTYMO KRYPTYS

ES PARAMA ŽEMĖS ŪKIUI IR ŠVIETIMUI

2004 m. švietimo ir mokslo sistemai iš viso numatyta skirti **40,1 mln. Lt.**, o žemės ūkiui – **512 mln. litų** ES paramos. Taigi SF lėšos mokslo ir studijų sistemai 2004 m. sudarys **tik 6 proc.**, o žemės ūkiui – **net 80 proc.** šiomet jai skirtų biudžetinių lėšų.

2004 – 2006 m. švietimo ir mokslo sistemai numatyta **376 mln. litų** ES paramos, t.y. **net 7 kartus mažiau** nei žemės ūkiui, kuriam iš viso bus skirta **2,9 mlrd. litų** ES lėšų.

Be to, planuojama žemės ūkiui 2004 m. iš biudžeto dar papildomai skirti **160 mln. litų**

PARAMOS ŠVIETIMUI IR MOKSLUI KRYPTYS

Pagal Lietuvos Vyriausybės parengtą Bendrojo programavimo dokumentą (BPD) Lietuvos švietimui ir mokslui numatyta parama iš Struktūrinių fondų (SF) dviem atvejais:

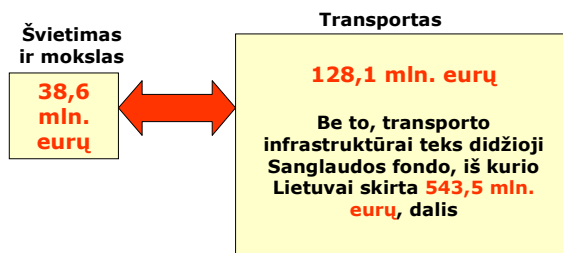
1 ATVEJIS : INVESTICIJOS INFRASTRUKTŪRAI

Iš Europos regioninės plėtros fondo visai Lietuvos infrastruktūrai 2004 - 2006 m. numatyta skirti **521,2 mln. eurų**.

Tačiau iš šių lėšų švietimo, mokslo ir studijų infrastruktūrai galės būti skirta tik **38,6 mln. eurų**, t.y. tik 7,4 proc. visų investicijų infrastruktūrai!

Tuo tarpu transporto infrastruktūrai iš šių lėšų bus skirta **128,1 mln. eurų** arba 24,6 proc. visų investicijų infrastruktūrai.

Valdžios prioritetai – aiškūs:

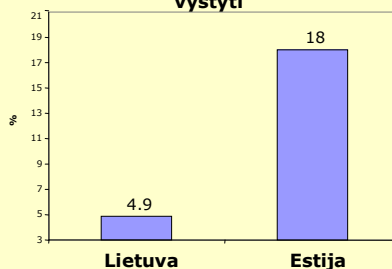
LIETUVOS IR ESTIJOS PAVYZDŽIAI

Jei **Lietuvoje** švietimo, mokslo ir studijų infrastruktūrai galės būti skirta tik **7,4 proc.** visų investicijų infrastruktūrai,

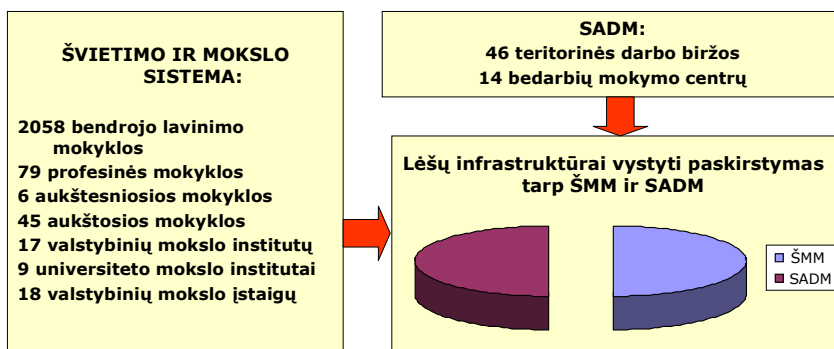
tai **Estijos** švietimo, mokslo ir studijų institucijoms numatyta **30,8 proc.** visų investicijų infrastruktūrai

Visų struktūrinių fondų dalis (%), skiriama švietimo, mokslo ir studijų infrastruktūrai vystyti

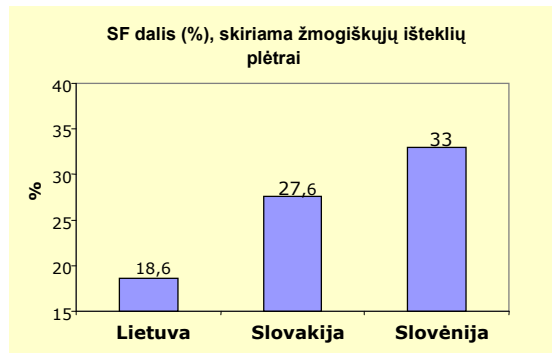
PRIORITETAI: ŠVIETIMO SISTEMA AR TIK BEDARBIŲ MOKYMAS?

Švietimo ir mokslo institucijų infrastruktūra yra kur kas sudėtingesnė ir keliasdešimt kartų didesnė nei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM), tačiau ES lėšos jų infrastruktūrai vystyti padalintos po lygiai!

2 ATVEJIS : ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA

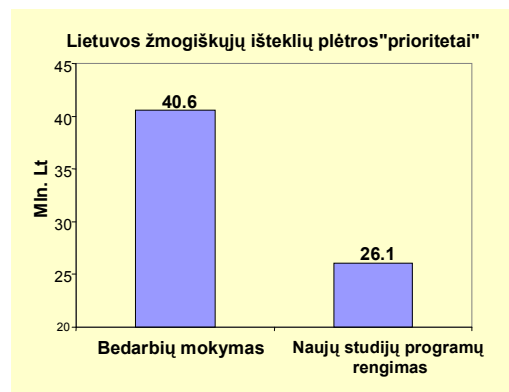
Lietuva žmogiškųjų išteklių plėtrai 2004 – 2006 m. numato skirti 147,3 mln. eurų - mažiausią Struktūrinių fondų dalį tarp šalių ES kandidačių!

Airija 1984 – 1999 metais žmogiškųjų išteklių plėtrai skyrė 27% visos ES paramos, o Suomijoje tai sudaro apie 35% ES struktūrinių fondų paramos.

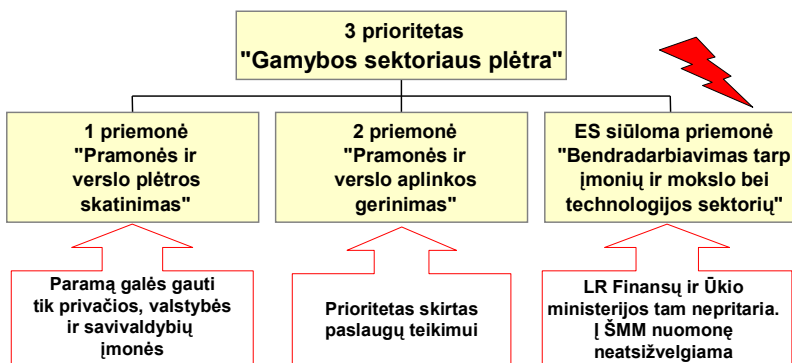
PRIORITETAI: ŠVIETIMO SISTEMA AR TIK BEDARBIŲ MOKYMAS?

Plėtojant žmogiškuosius išteklius, lėšos paskirstytos taip, lyg ruošiamasi ne rengti specialistus pagal darbo rinkos poreikius ar sudaryti galimybes tęstiniam mokymuisi ir persikvalifikavimui, o mokyti bedarbius!

VERSLO IR MOKSLO RYŠIŲ SKATINIMAS

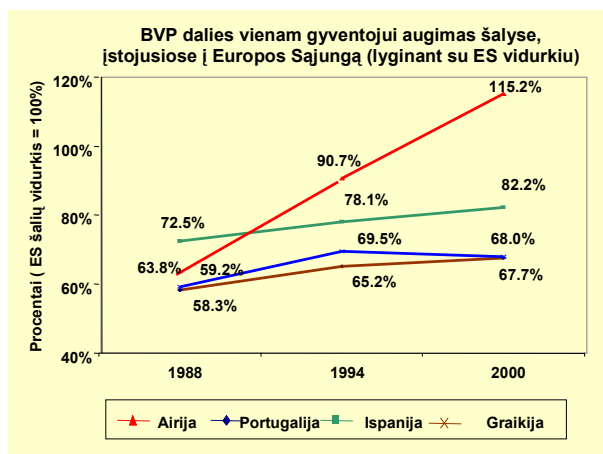
Remiantis Lietuvos Vyriausybės parengtu BPD, verslo ir mokslo ryšių plėtra turėtų būti remiama pagal 3 BPD prioritetą.

Taigi ryšių tarp mokslo ir verslo skatinimas irgi lieka tik deklaruojamas nacionalinėse programose, o ne realiai remiamas, tam efektyviai panaudojant ir ES struktūrinių fondų lėšas

VALSTYBĖS PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS IR BVP AUGIMAS

Airijos patirtis rodo, kad, norint pasiekti ar net pralenkti ES šalių vidurkį, būtina tiek iš vidinių šalių, tiek iš ES resursų gaunamas lėšas efektyviai investuoti į švietimą, mokslą ir studijas. Priešingu atveju, įstojus į ES, neverta net laukti ženklaus ekonominio pakilimo (Graikijos, Portugalijos, Ispanijos pavyzdžiai).

IŠVADOS

- SF lėšos per 2004-2006 m. neturės jokios ženklesnės įtakos Lietuvos švietimo ir mokslo plėtrai, nes 2004 m. ši parama sudarys tik 6 proc. šiemetinių biudžetinių asignavimų.
- Numatant SF lėšų skirstymą nebuvo atsižvelgta į ilgalaikius valstybės prioritetus, deklaruotus Valstybės ilgalaikės plėtros strategijoje bei visų politinių partijų pasirašytame Nacionalinio susitarimo dokumente.
- Būtina peržiūrėti ES paramos skirstymo dokumentus ir surasti racionaliausią bei efektyviausią ES struktūrinių fondų panaudojimo kelią. Visas šis procesas turi būti skaidrus ir užtikrinantis atsakingą paramos įsisavinimo administravimą.
- Priešingu atveju Lietuvai iškyla reali grėsmė likti atsilikusių kraštų, kuriant žinių visuomenę ir plėtojant žinių ekonomiką.

Klaudijus Maniokas

*VU TSPMI dėstytojas, VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ vadovas
ES sanglaudos politikos reforma ir Lietuvos prioritetai*

Malonu tokioje garbingoje auditorijoje pateikti keletą klausimų ir pasiūlymų dėl šios diskusijos. Susidomėjimas rodo, kad ji surengta labai laiku. Iš ankstesnių diskusijų dėl programavimo dokumento, dėl prioriteto akivaizdu, kad visi suprato, kas yra svarbiausia, jog daugelį dalykų, kurie nuspręsti diskusijų dėl investicijų prioriteto metu, vėliau negalima pakeisti arba juos yra sunku pakeisti. Tikiuosi, kad ši diskusija padarys Lietuvos strategiją geresnę, lyginant su dabartine.

Reikia pripažinti, kad ši diskusija yra šiek tiek pavėluota, nes dalis tų prioritetų ir dalis tos strategijos yra sprendžiama šiuo metu ir jau yra nuspręsta derybose dėl naujos finansinės perspektyvos. Svarstant finansinę perspektyvą, kokie Lietuvos interesai tose derybose, vykstančiose Europos Sąjungos lygmeniu, to viešumo buvo šiek tiek per mažai.

Gerai, kad šiandien jau buvo akcentuota, jog derybos dėl finansinės perspektyvos turėtų leisti mums Lietuvoje turėti daugiau galimybių nustatyti prioritetus. Dėl tos programavimo, teisių delegavimo decentralizacijos, atrodo, niekam abejonių nekyla, todėl daug ką bus galima padaryti taip, kad šis dokumentas būtų laikomas Lietuvos kūriniu, o ne Europos Komisijos ar Europos Sąjungos kūriniu.

Mano kelios pastabos yra susijusios su tuo, kad ši diskusija vyksta Europos Sąjungos sanglaudos politikos reformos kontekste ir kad diskusiją reikėtų remti, viena vertus, šiuo kontekstu, o kita vertus, dar dviem esminiais faktoriais, tai yra investicijų poreikiu, Lietuvos viešojo ir privataus sektoriaus investicijų poreikiu kitai finansinei perspektyvai, ir galimybėmis absorbuoti tą paramą bei dabartinio programavimo laikotarpio įvertinimu.

Nesileisiu labai plačiai į sanglaudos politikos reformos principus, jie trumpai buvo išdėstyti. Faktas, kad dabar yra koncentruojama visa parama ir paprastinama, ir viskas nukreipiama į tris esminius tikslus: konvergenciją, regionų konkurencingumą ir Europos teritorinis bendradarbiavimą

Po derybų dėl finansinės perspektyvos pabaigos kai kas gali keistis, bet, matyt, esminiai dalykai, ypač dėl administravimo, kurie jau išdėstyti Komisijos praeitų metų liepos mėnesį, t.y. daugiau kaip pusmetis, vargu ar pasikeis. Tai turėtų būti strategiškesnis programavimo dokumentas, koncentruotas ir labiau decentralizuotas. Labai svarbu, kad Europos Sąjungos lygmeniu labai rimtai kalbama apie supaprastinimą. Aš norėčiau pabrėžti, gal šito neminėjo finansų ministras savo pranešime, manau, supaprastinimas Europos Sąjungos lygmeniu turi būti ir visos paramos supaprastinimo pagrindas programavimo ir administravimo nacionaliniu lygmeniu. Mums tai svarbu, todėl raginčiau, svarbiausia, nesukurti papildomų apribojimų nacionaliniu lygmeniu čia, Lietuvoje. Tokių paskatų ir tokių interesų tikrai gali būti.

Apie ką mes kalbėjome ir kas turėtų būti pagrindas, tai yra investicijų poreikis, kur ir kodėl reikia investicijų, pirmiausia dėl apimties. Faktas yra tas, kad Lietuvos viešajame sektoriuje, ypač per paskutiniuosius penkerius metus, akivaizdžiai jautėsi investicijų trūkumas. Investicijų trūkumo dabartiniu programavimo laikotarpiu tikrai nekompensuos Europos Sąjungos lėšos. Tai yra kas nebuvo investuojama per paskutinius net ne penkerius, o dešimt, penkiolika metų, tą reikia padaryti per gana trumpą laikotarpį, kad mes galėtume sėkmingai ir greitai vystytis. Čia yra labai svarbus visų investicijų balansas.

Bijau, kad nėra labai paprasta pasakyti, kas yra svarbiau: keliai ar švietimas. Kas buvo Airijoje, gali labai aiškiai pasakyti, kad ten keliai ir transporto infrastruktūra yra problema. Balansas bet kuriuo atveju yra reikalingas, bet akivaizdu, kad dabartinis balansas turėtų būti keičiamas. Iš tiesų dabartinis programavimo dokumentas buvo daugiau atremtas į poreikius ir į tam tikras galimybes, kurias suteikė tam tikri apribojimai Europos Sąjungos lygmeniu.

Dabar yra istorinis šansas, turbūt paskutinis šansas, nes kita finansinė perspektyva (apie tai minėjo Ramūnas Vilpišauskas savo pranešime) nebus Lietuvai aktuali. Manau, po Turkijos narystės mes turbūt nebūsime taip suinteresuoti struktūriniais fondais. Ši diskusija, kuri vyksta dėl prioritetų, manau, yra paskutinė Lietuvoje diskusija. Paskui mums reikės turbūt diskutuoti dėl savo investicijų prioritetų, bet ne dėl Europos Sąjungos lėšų panaudojimo prioritetų.

Akivaizdu, kad tas poreikis Lietuvoje yra išlikęs gana didelis. Nors ta 6,1 mlrd. eurų suma, kuri maždaug preliminariai gali pasiekti Lietuvą kitoje finansinėje perspektyvoje, atrodo didelė ir labai rimta, bet jos vertinant tiek centralizuotus, pateikiamus, agreguotus ministerijų poreikius, tiek regionų, apskričių, savivaldybių lygmeniu gali netgi nepakakti. Kalbant apie galimybes absorbuoti, poreikiai yra vienas ir svarbus dalykas. Dabar turime šansą orientuoti prioritetus daugiau į poreikius, o ne į galimybes absorbuoti, tačiau, nepaisant to, ta patirtis ir sukurti gebėjimai, sukurtas projektų srautas vis dėlto turi būti labai rimtas kriterijus, faktorius, kuris turėtų lemti tolesnes diskusijas. Kol kas iš tikrųjų tie finansinės paramos panaudojimo rodikliai yra menki, bet jie yra menki iš tikrųjų daugiausia dėl formalių priežasčių, kurios jau pasikeitė. Iš tikrųjų buvo per vėlai pateiktos ir gairės, ir kvietimai, užsitęsė paraiškų vertinimas. Padėtis, matyt, pasitaisys to panaudojimo prasme, tačiau jau dabar akivaizdu, kad sistema yra perkrauta. Visa Europos Sąjungos paramos administravimo sistema yra perkrauta. Nepaisant milžiniškų pastangų ir ilgo pasirengimo administruoti struktūrinius fondus pasirodo, kad trūksta resursų, kai kas neveikia taip, kaip norėtųsi. Turbūt bendras rezultatas – kad tai yra pernelyg kompleksiška ir labai sunkiai valdoma sistema.

Akivaizdu, kad egzistuoja ir kitos problemos. Kai kurios jau čia buvo minėtos – neskaidrumas, mažai informacijos, neaiški vertinimo sistema. Minėtas pavyzdys dėl paraiškų, pavyzdžiui, tas terminų sustabdymas dar sykių ūkio ministro įsakymu, yra iš tikrųjų labai keistas dalykas, kuris prieštarauja teisėtų lūkesčių principui. Jeigu buvo deklaruojama, kad paraiškos bus priimanamos trejus metus, ir po pusmečio yra nutraukiamas priėmimas, yra daugiau negu keista ir liudija tai, kad sistema vis dėlto turi labai rimtų problemų. Šios problemos, žinoma, bus ne tokios aktualios nauju programavimo laikotarpiu tik tokiu atveju, jeigu jos bus aktyviai sprendžiamos. Žinoma, viena finansinė pusė yra tinkamų išlaidų kategorijos. Čia, jau minėta, svarbu nesukurti papildomų apribojimų. Žinoma, yra svarbios ir struktūrinės biudžeto reformos, kad būtų galima išplėsti tą papildomą finansavimo lygmenį, bet turbūt svarbiausias dalykas yra paskirstymas, ir apie tai mes kalbame, kokie tie prioritetai turėtų būti ir kur tos lėšos turėtų nukeliauti. Iš tikrųjų kalbant apie tų fondų poveikį galima manyti, kad jis turėtų būti susijęs apskritai su bendra aplinka ir įmonių motyvacija, konkurencine aplinka bei regioniniais plėtros skirtumais. Galima sakyti, kad bent teoriškai pirmenybė turi būti teikiama toms probleminėms sritims, kurios mažiausiai iškraipo įmonių ir vartotojų motyvaciją bei sukuria teigiamą šalutinį poveikį, finansuoti.

Kita vertus, mes turėtume dar sykių atkreipti dėmesį į specifines Lietuvos ir visų naujųjų šalių problemas, tai yra į milžiniškus ir didėjančius Lietuvos socialinius ir regioninius skirtumus.

Tiesiog keletas pasiūlymų. Manau, kad kalbant apie kriterijus ir pagrindines dilemas šioje mūsų diskusijoje ir diskusijoje, kuri turėtų tęstis artimiausius metus, šiuos 2005 metus, yra poreikiai, versijos, panaudojimo galimybės. Vienareikšmiškai į tai atsakyti neįmanoma, nes suplanuoti dokumentą taip, kad jo paskui nebus galima panaudoti, būtų absoliutus absurdas, net jeigu tai būtų reikalingiausi dalykai. Kita vertus, vien panaudojimas negali diktuoti šių prioritetų. Manau, kad svarbiausias vis dėlto turėtų būti socialinės infrastruktūros kūrimas Lietuvoje. Tuo mes labiausiai atsilikame nuo Europos Sąjungos. Tai daugiausia yra ir verslo aplinkos problema. Šis dalykas yra sunkiai įrodomas Europos Sąjungai ir kol kas į jį nebuvo adekvačiai atsižvelgta. Manau, kad ateity tam turėtų būti skiriama kur kas daugiau dėmesio.

Lygiai taip pat esminis dalykas yra regioniniai plėtros skirtumai. Dabar yra galimybė turėti regioninių veiksmų programą, skirtą tiksliai regionams. Jų iniciatyva, manau, tai reikia daryti kartu, tikrai gerokai rimčiau išnaudojant šį laikotarpį. Yra dveji metai – šie ir kiti metai – sukurti visas atitinkamas panaudojimo prielaidas, ypač regionuose. Kalbėjome apie investicijas į švietimą, į sveikatą. Tai irgi yra esminiai dalykai. Tai yra daugiausia nereformuotos arba reformuotos sritys, bet joms iš tikrųjų investicijų labai trūksta. Investicijos į žmogiškuosius išteklius – bet čia vėl reikia investuoti į tam tikrą projektų srautą ir į pasirengimą. Akivaizdu ir iš dabartinio poreikio, kad energijos naudojimo efektyvumas taip pat yra labai svarbus dalykas.

Žvelgdami į panaudojimo galimybes pagal generuojamą projektų srautą mes matome, kad yra labai didelis tiesioginės paramos verslui poreikis. Nors galima teigti, kad taip, ta parama rinkoje iškraipo motyvaciją, iškraipo sveikas paskatas, iš daugelio duomenų, iš investavimo lygio privačiame Lietuvos sektoriuje akivaizdu, kad Lietuvos verslas iš tikrųjų chroniškai stokoja investicijų modernizavimo. Žinoma, būtų geriau, kad tas investicijas skatintų rinkos impulsai ir būtų taikomi natūralūs mechanizmai, tačiau

atrodo, kad vis dėlto tam tikra (ne per didelė) parama verslui yra naudinga, reikalinga ir turėtų būti tęsiama galbūt aiškiau apibrėžiant tas paramos sritis ir formas.

Yra akivaizdus investicijų į švietimo infrastruktūrą poreikis, ir tai turbūt yra akivaizdžiausia sritis, kai poreikiai, atrodo, sutampa su galimybėmis, bet investicijos pasiteisins tikrai tuo atveju, jeigu bus sukurtos atitinkamos prielaidos. Kalbėti tikrai apie prioritetus nepakanka, šalia to reikia kalbėti apie reformas tų sektorių, į kuriuos keliaus investicijos.

Mes kalbėjome apie mokslo sistemą. Taip, investuoti į mokslą galima ir būtina, bet tik tada, kai ten bus baigtos tos reformos, kurios dabar daugiausia yra popierinės. Sveikatos apsaugos sistemoje egzistuoja iš esmės ta pati problema. Investicijos dabar yra nedidelės, bet norint jas iš esmės padidinti irgi reikia tam tikrų korekcijų. Vadinasi, ši investicijų programa, bendrasis programavimo dokumentas turi būti siejamas ir su tam tikrais reformos dalykais, tai yra ir su tam tikrais įstatymais, teisės aktais.

Antroji svarbi prielaida ta, kad bus nuosekliai kuriami administraciniai gebėjimai ten, kur vis dėlto planuojamos tos investicijos pagal poreikius. Jeigu to nebus, bus chroniška nepanaudojimo problema.

Pagaliau iš tikrųjų esminis dalykas yra tai, kad būtų supaprastinta ir padaryta skaidri ta finansinės paramos administravimo sistema. Buvo dedama daug nuoširdžių pastangų ją sukurti. Manau, kad ji iš tikrųjų veiks, tačiau ateityje reikia daryti išvadas ir ją gerokai decentralizuoti, supaprastinti ir padaryti skaidrią. Ačiū už dėmesį!

**ES SANGLAUDOS POLITIKOS REFORMA
IR LIETUVOS PRIORITETAI**

Pranešėjas: dr. Klaudijus Maniokas,
VšĮ "Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai"
(Jogailos g. 4, 01116 Vilnius
tel.: + 370 5 2690120, faks.: + 370 5 2690124
[http:// www.estep.lt](http://www.estep.lt))

2005 m. sausio 19 d.
Seimo Pirmininko ir Pilietinės Visuomenės Instituto organizuojama diskusija

1/9

1. ES sanglaudos politikos reformos principai
2. Lietuvos viešojo ir privataus sektoriaus investicijų poreikis 2007-2013 m. programavimo laikotarpiu
3. Galimybės absorbuoti ES struktūrinių fondų paramą ir dabartinio 2004-2006 m. programavimo laikotarpio klaidos
4. ES finansinės paramos tikslinis koncentravimas
5. Keletas svarbiausių pasiūlymų 2007-2013 m. programavimo laikotarpiui

ES sanglaudos politikos reformos principai

2004 m. vasario 18 d. Europos Komisija patvirtino Trečiąją ekonominės ir socialinės sanglaudos ataskaitą, kurioje pateikė ES sanglaudos politikos reformos principus 2007-2013 m. programavimo laikotarpiui.

Europos Komisija pasiūlė 2007-2013 m. laikotarpiu sanglaudos politikai skirti viena trečdalis planuojamo ES biudžeto – 336,1 mlrd. Eurų, laikantis 3 naujų struktūrinių veiksmų tikslų:

1. Konvergencijos tikslo (buvęs 1 tikslas), kuris bus finansuojamas iš ERPF, ESF ir Sanglaudos fondo, skirto regionų, kurių BVP<75 % ES-25 vidurkio, "statistinio efekto" regionų, ir valstybių narių, kurių BVP<90 % ES-25 vidurkio, konvergencijai (264 mlrd. Eurų).
2. Regionų konkurencingumo ir užimtumo tikslo (buvę 2 ir 3 tikslai), kuris bus finansuojamas iš ERPF ir ESF (57,9 mlrd. Eurų).
3. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo (buvusi INTERREG programa), kuris bus finansuojama iš ERPF, skirto bendradarbiavimui abipus sienos skatinti (13,2 mlrd. Eurų).

ES sanglaudos politikos reformos principai

2004 m. liepos 14 d. Europos Komisija pateikė 5 naujų reglamentų dėl 2007-2013 m. sanglaudos politikos reformos pasiūlymus, kuriais siekiama įgyvendinti šiuos esminius sanglaudos politikos reformos principus:

1. Siekti strategiškesnio orientavimosi į ES prioritetus (Lisabonos ir Geteborgo strategijas).
2. Koncentruoti sanglaudos politikos biudžetą pagal resursus (78,54% skirti konvergencijos tikslui, 17,22% – regioniniam konkurencingumui ir užimtumui skatinti, 3,94% – teritorinio bendradarbiavimo tikslui).
3. Decentralizuoti ES struktūrinių fondų valdymą, daugiau galių deleguojant valstybės narėms ir regionams.
4. Supaprastinti ES struktūrinių fondų administravimą (sumažinti sanglaudos fondų instrumentų skaičių nuo 6 iki 3, vienai programai skirti vieną fondą ir taip skatinti projektų integruotumą, Sanglaudos fondo projektus integruoti į daugiametį planavimą, suvienodinti Sanglaudos fondo ir struktūrinių fondų administravimo taisykles, tinkamų išlaidų taisykles nustatyti nacionaliniu lygiu).
5. Sufektyvinti finansų valdymą ir kontrolę.

4/9

Lietuvos viešojo ir privataus sektoriaus investicijų poreikis 2007-2013 m.

2007-2013 m. ES finansinėje perspektyvoje sanglaudos tikslams Lietuvai Europos Komisija numato skirti 6,1 mlrd. eurų. Per metus tai sudarytų apie 800 mln. eurų ir gerokai viršytų 2004-2006 m. laikotarpiui skirtas atitinkamas lėšas (apie 500 mln. eurų kasmet).

Vertinant pagal viešųjų investicijų poreikį, kuris fiksuojamas rengiant valstybės investicijų programą (apie 4 mlrd. Lt 2004 m. ir apie 5 mlrd. Lt 2005 m.), ir pagal centrinio valdymo institucijų prognozuojamą investicijų poreikį 2007-2013 m. finansinei perspektyvai (apie 27 mlrd. Lt) ES parama (18,6 mlrd. Lt) bei bendrasis finansavimas (vidutiniškai 6,2 mlrd. Lt) šį poreikį turėtų patenkinti. Tačiau šiose prognozėse nepakankamai įvertinti investicijų poreikiai regionuose, indikuojami apskričių bei savivaldybių regioninės plėtros planuose (apie 20 mlrd. Lt laikotarpiui iki 2010 m.), bei galima parama privataus verslo plėtrai.

Todėl investicijų poreikis Lietuvoje naujojoje ES finansinėje perspektyvoje gali būti kiek didesnis, nei galimybė jį finansuoti naudojant paramą sanglaudos tikslams.

5/9

Galimybės absorbuoti ES SF paramą

Igyvendinančiųjų ir tarpinių institucijų pateikiami paraiškų surinkimo ir paramos sutarčių pasirašymo statistiniai duomenys rodo, kad 2004 m. ES finansinės paramos įsisavinimo rezultatai prasti:

- (i) tiek dėl projektų nekokybiškumo,
- (ii) tiek dėl tarpinių bei įgyvendinančiųjų institucijų nepakankamų administracinių gebėjimų (vėlavai pateiktos gairės pareiškėjams ir paskelbti kvietimai, užsitęsiantis paraiškų vertinimas, neaiški vertinimo sistema (*in-house* vertinimas), neskaidrumas, keičiami paraiškų surinkimo terminai).

Šios problemos bus mažiau aktualios naujame programavimo laikotarpyje tik tokiu atveju, jei jos bus aktyviai sprendžiamos.

Manytina, kad kad bendrafinansavimo galimybės nacionaliniame biudžete 2007-2013 m. programavimo laikotarpiu nesudarys kliūčių absorbuoti ES paramą tik tokiu atveju, jei:

(i) 2007-2013 m. ES finansinėje perspektyvoje bus išplėtos tinkamų išlaidų kategorijos (Europos Komisijos pasiūlymas šia prasme vertintinas teigiamai, tačiau reikia nesukurti papildomų apribojimų nacionaliniame lygmenyje);

(ii) atliktos tam tikros struktūrinės biudžeto reformos (atlikti biudžeto programų pertvarkymą (makro lygmenyje) ir, kur įmanoma, pereiti prie projektų finansavimo principo (mikro lygmenyje)).

6/9

ES SF paramos tikslinis koncentravimas

Tačiau svarbus yra ne tik ir ne tiek investicijų iš ES biudžeto dydis, bet jų tikslinis nukreipimas, nes ES sanglaudos (ir struktūriniai) fondai gali turėti ir neigiamų šalutinių pasekmių.

ES fondų ekonominio poveikio problematika susijusi su poveikiu:

- (i) įmonių motyvacijoms ir konkurencinei aplinkai, bei
- (ii) regioniniams išsivystymo skirtumams.

Todėl pirmenybė turi būti teikiama:

- (i) tų probleminių sričių finansavimui iš ES, kurios mažiausiai iškraipo įmonių ir vartotojų motyvacijas bei sukuria teigiamą šalutinį poveikį;
- (ii) jei vis dėlto siekiama pajamų palaikymo tikslų, tada lėšas reikia tikslingai nukreipti į pačius skurdžiausius regionus šalių viduje (čia didelę įtaką turi ir paties regiono kriterijų apibrėžimas).

7/9

Dėl Lietuvos prioritetų:

A. Kriterijai ir pagrindinė dilema: poreikiai vs. įsisavinimo galimybės

Poreikiai:

- 1) prioritetas socialinei infrastruktūrai, sukuriant projektų srautą;
- 2) regioninė veiksmų programa, numatant resursus savivaldybėms;
- 3) investicijos į švietimo ir sveikatos infrastruktūrą;
- 4) investicijos į žmogiškuosius išteklius
- 5) investicijos į energijos naudojimo efektyvumo projektus.

Įsisavinimo galimybės (pagal generuojamą projektų srautą):

- 1) tiesioginė parama verslui;
- 2) investicijos į švietimo infrastruktūrą.

B. Investicijos pasiteisins tik tuo atveju, jei bus sukurtos atitinkamos prielaidos:

- 1) reformos sveikatos apsaugos, mokslo, švietimo sistemose;
- 2) bus nuosekliai kuriami reikiami administraciniai gebėjimai regioniniame/savivaldybių lygmenyje, sveikatos ir švietimo sistemose;
- 3) bus supaprastintas ir nuskaidrintas ES finansinės paramos administravimas.

Andrius Kubilius

Tėvynės sąjungos pirmininkas / Seimo opozicijos lyderis

Kelios bendros pastabos diskusijos išangai:

Svarstome Europos Sąjungos paramos panaudojimą, svarstome kokiems tikslams šie pinigai turėtų būti skiriami ir kalbėdami apie strateginius tikslus, kalbame apie juos kaip apie visai naują dalyką, lyg nebūtų valstybės ilgalaikės strategijos ir jos tikslų. Tai reiškia, kad nepaisant to, jog jos parašytos, bet jos mūsų gyvenime ir ypač Vyriausybės gyvenime praktiškai nieko nereiškia.

Žvelgdami į ligšiolinę europinių pinigų panaudojimo Lietuvoje patirtį, galime išskirti tris skirtingas valstybės gyvenimo sritis, kur susiklosto skirtinga patirtis ir tradicija. Europos Sąjungos pinigai sėkmingai panaudojami ten, kur valstybė turi aiškų planą, ką ji nori pasiekti ir pati tuos planus realizuoja (keliai, aplinkosauga) arba ten kur yra daug savaiminio privataus aktyvumo (verslas).

Toliau penkios pastabos, į kurias reikia atsižvelgti svarstant pasirengimą 2007-2013 m. periodui:

1. Visų pirma reikia atsakyti į klausimą, ko siekia valstybė 2013 m. Ar strateginių tikslų, kurie būtų pamatuojami aiškiais parametrais, ar gyventi taip, kaip iki šiol?

2. Kaip tam pasitarnaus BPD? Ar bus skirtas strateginiams tikslams ir sutartiems parametrams pasiekti, ar tik papildyti žinybų biudžetą? Kur aukštojo mokslo valstybinis "Via Baltica" planas?

3. Ar investicijos į žmogiškuosius resursus – tai investicijos į bedarbių perkvalifikavimą, ar į pasaulinio lygmens studijų ir mokslinių tyrimų sukūrimą? Jeigu nesieksime antrojo tikslo, tai europinius pinigus tiesiog pravalgysime. Dabar taip ir darome.

4. Ar rengiant BPD Vyriausybė gyvens sau, o visuomenė sau, ir diskusijos bus tik tam, kad formaliai jas pravestų, ar Vyriausybė pasiryžus pasiekti naują Nacionalinį susitarimą (2002 m. pasirašyto Nacionalinio susitarimo patirtis: jis buvo neefektyvus, nes jį inicijavo partijos, o ne Vyriausybė, todėl net ir A.M. Brazauskui jį pasirašius, jis netapo Vyriausybės veiklos dokumentu)?

5. CŽV ir NST dokumentas „Global Trends -2015“, kurį citavo prof. A. Janulaitis, kalba ne vien tik apie pavojų nevystyti žinių ekonomikos – valstybės atsilikę ne tik dėl žinių ekonomikos nevystymo, bet ir dėl negebėjimo strategiškai valdyti. Valstybės valdymas yra tokia pat problema. Žinių ekonomika Lietuvoje nevystoma dėl prasto strateginio valstybės valdymo ir nesugebėjimo strategijų sujungti su pinigais. Negalima pritarti tuo pat metu ir žinių ekonomikai ir kelių tiesimui. kažko reikia atsisakyti. Kol kas atsisakoma žinių ekonomikos. Jeigu taip bus ir iki 2013 metų blogai.

Kad taip nebūtų reikia išmokti strateginio valdymo: iš pradžių tikslai, tada jų išmatavimo parametrai ir gebėjimas tai matuoti, tada europiniai pinigai tik šiems tikslams. Ar Vyriausybė turi prioritetus, ar Vyriausybė pati nustato, kokių projektų realizavimo ji norėtų, ar tik laukia, kad kažkokie prioritetai savaime realizuosis? Sėkmingi yra tie projektai, kur valstybė turi aiškų planą. Šalia to, sėkmė lydi ten, kur yra savaiminis aktyvumas.

Rolandas Kriščiūnas

Finansų ministerijos sekretorius

Ačiū už klausimą apie naujo programavimo dokumento struktūrą ir jo priedus bei terminus. Priedo jau nebebus. Bus bendra strategija, kuri bus parengta pagal bendras gaires Europos lygiu, kur bus tam tikrų nurodymų, ir dėl kurios šiuo metu dar ta diskusija vyksta. Nemanau, kad iki birželio mėnesio mes tikrai turėsime jau dėl jų suderėtus reglamentus. Dėl finansinės perspektyvos – tai visiškai kitas dalykas, galbūt kažkas bus sutarta, bet ne dėl konkrečių reglamentų. Tos gairės irgi būtų lyg ir kažkokie Komisijos nurodymai namų darbams. Kiekviena šalis būtų paliesta individualiai, kas Komisijos manymu šaliai yra svarbu. Iš tų gairių mes rengtume bendrą strategiją, kur būtų iš esmės įvardyti prioritetai: makrolygiu būtų įvardyti pagrindiniai prioritetai, kas Lietuvai yra svarbu, ką ji mano, kur tie pinigai turėtų būti nukreipti.

Toliau, kaip jau buvo minėta, mes turėsime apsispręsti dėl vadinamųjų sektorių regioninių programų skaičiaus. Tose programose iš esmės bus visa praktinė informacija. Jeigu, sakykim, šiandien mes turime vieną iš susisiekimo priemonių, tai ateityje vienas infrastruktūrinis prioritetas gali tapti viena programa ar penkiomis programomis, ir panašiai. Tai bus savotiškas BPD ir priedo hibridas. Šis dokumentas bus pagrindinis.

Dėl terminų: iki vasario pabaigos yra planuojama su ministerijomis sutarti dėl organizacinių klausimų: organizacinis komitetas, jo galima sudėtis, darbo grupė, kuri apsispręstų dėl pogrūpių.

Iki šių metų liepos 1 d. mes norėtume Komisijai pateikti prioritetus ir dėl jų jau paskui diskutuoti. Tai yra optimistinis variantas. Nežinau, ar pavyks tą dokumentą liepos 1 d. turėti. Strategija, kuri būtų parengta remiantis tais bendrais prioritetais, kaip irgi buvo minėta, tikimės, bus parengta 2006 metų sausio 1 d. Tai pagrindinis strateginis dokumentas, iš kurio jau bus daromos sektorių programos.